

DEBRECENI PROTESTÁNS LAP

EGYHÁZI ÉS ISKOLAI HETI KÖZLÖNY.

A Debreceni Protestáns Lap
könyvnyomdája Debrecen,
Nyomtató-utca 9. sz. A hova a
lap szétküldésére vonatkozó fel-
szólamlások küldendők. Minden-
nemű nyomdai munkákat felvál-
lalunk és jutányos áron végezzük.

Megjelen hetenként egyszer szombaton, másfél ívén.
Előfizetési ár: egész évre 12 korona, félévre 6 korona.
Hirdetések jutányos áron közöltnék.
E g y e s z á m á r a 3 0 f i l l é r .

A szerkesztőség és kiadóhivata
Debrecen, Nyomtató-utca 9. sz.
A hova a lap szellemi és anyagi
ügyeire vonatkozó összes közle-
mények, kéziratok, előfizetési
és hirdetési díjak küldendők.

Őszi tájon.

Őszi tájon járok elmerengve,
S gondolok a saját életemre,
Valami nagy, biztató varázs van
E mosolygó őszi elmulásban.

Hajlik a nap csendes alkonyatra,
Az árnyéket messze nyujtogatja...
S mintha onnan valamit várnának:
Kelet felé huzódnak az árnyak.

A sárguló harasztok tövébe:
Sarjadozik egy-egy zöld levélke;
Előlege egy más kikeletnek,
Biztatása csüggedő szívemnek.

S őszi alkony, őszi tájék képe
Élringat egy édes merengésbe...
És kibékít a nagy elmulással:
Minden élet folytatódik mással.

Örökre itt semmi el nem múlik,
Az árnyék az éjszakába nyúlik,
De reggelre gyönyörű sors vár rá:
Átváltozik hajnali sugárrá.

Én lelkem te, ne félj a haláltól,
Új élet lesz minden elmulásból.
Örök és jó a mindenek Atyja,
S a változást keze igazgatja!

Szabolcska Mihály.

A ref. belhivatalnokok mellékfoglalkozása.

Az az esemény, mely a közeli napokban az erdélyi egyházkerület közgyűlésén történt, egészen aktuálisá teszi most e kérdést. Ismerjük jól az ügynek minden fázisát, s épen azért nem is akarjuk azt itt bővebben részletezni. Azt a beszédet, melyet e gyűlésen erre vonatkozólag báró Bánffy Dezső világi elnök mondott, intencióban tiszteletreméltónak jelezhetjük. Teljesen elhiszük, hogy őt egyháza iránti szeretete vezérelte akkor, midőn ismeretes beszédét elmondotta. Látszik, hogy az egyházat és a tiszta hitéletet aggódva féltő vezérnek lelke nyilatkozik meg abban.

Bánffy nevezetesen határozott állást foglalt a ref. lelkészek, tanárok és tanítók mellékfoglalkozása ellen. Félti az egyházat, hogy az ilyen belhivatalnokok nem a hitélet fejlesztésén munkálkodnak, hanem azon: „tülekednek, hogy megteljék a zsebök.” A szekták terjedését is ezzel összefüggésbe hozza.

Tudjuk, hogy a közgyűlés többsége nem osztotta világi elnökének aggályát. Határozatilag kimondotta, hogy a belhivatalnokok mellékfoglalkozásokat ezután is folytathatnak. Ez az, ami felháborította Bánffy lelkét, aki egyáltalában nem tudván beletörödni e határozatba, következő szavakkal enunciólta azt: „kijelentem, hogyha bármi tekintetben az igazgatótanácshoz panasz érkezik

az iránt, hogy pap, tanár, vagy tanító mellékfoglalkozást üz, én mint elnök, a legszigorubb fegyelmi vizsgálatot javaslom és vezetem be ellene.

Mi is kijelentjük, hogy hozzá se szólottunk volna e kérdéshez, ha világi elnök eme fenyegető szavakat nem használja. De épen ez az, ami bennünket arra készített, hogy vigyünk némi világosságot e kérdésbe.

A teljes tiszteletet érdmő elnök magas személyiségéhez épen nem volt méltó eme keserű nyilatkozat. Megfenyegetni azokat a szegény belhivatalnokokat, akiket sokszor bizonyára nehéz anyagi helyzetök kényszerít arra, hogy állásukkal ellentétben épen nem álló mellékfoglalkozásokat is folytassanak, igen könnyű dolog volt az elnökség részéről. Bizonyára meg is lesz annak majd a kivánt foganatja. Akad vállalkozó arra, hogy szegény belhivatalnok ellen sokszor csupán irigységből, vádlóként fellépjen; főleg, ha tudja jól, hogy ezzel ott kedves dolgot cselekszik. De mi bizunk az egyházi bíróság pártatlanságában és igazságszeretetében, hogy efféle nyilatkozatok által nem fogja magát befolyásoltatni. Elvégre is a jogtisztelet természetes folyamánya lenne az, hogy a közgyűlési határozatot, maga az elnökség is respektálja.

Ezzel mi teljesen tisztában vagyunk.

Hanem az már más kérdés, hogy a belhivatalnokok valóban folytathatnak-e mellékfoglalkozásokat; vagy pedig csak olyanokat nem, me-

T Á R C Z A.

Bocskay szobránál.

*Ki soha nem látott meghajlani ember,
Ki zsarnoki szembe villog büszke szemmel;
Térdére borulhat bátran e szobornál,
Te dicső ércember több vagy földi pornál.
Nagy Istennek egyik legszebb gondolatja:
Magyarok Mózesé, hajduk édesatyja.
Áldozni vagyunk itt. Hol a márvány oltár!
Fejedelem voltál: mégis ember voltál!*

*Gögös Faraónak fényes udvarában
Növekedel Bécsben apródok sorában,
Majd férfi korodban, — Isten, ember látja —
Te vagy a császárnak egy igaz barátja,
Ki napjait sorban egykedvűen rójjja:
Bárgyu biborosnak bölcs tanácsadója.
Beszélnek is rólad, hogy a lelked német,
Hejh, pedig szereted árva magyar néped.*

*Mikor ezt a népet a porig alázzák,
Szent jogát, szent hitét durván meggyalázzák,*

*A teste, a lelke izzó eleven seb,
S bujdosik honában, mint holmi kivert eb:
Nagy szivedet akkor elhagyja türelme
S belőle kiharsog elbusult szerelme,
Mint a visszafojtott vulkántűz haragja,
Mely a kemény erdőt, mint fűvet aratja.*

*Összeszorult öklöd Mózes acélökle,
Egyiptomi hejh sok elhallgat örökre!
Zúgó hadi néped a tenger hulláma,
Kardod a mennydörgő fellegek villáma,
Tüzes toroku ágyud szór sűrű kartácsot:
Bárgyu biborosnak hathatós tanácsot.
Hejh, az Isten adta! Szavad nem fogadta,
Kevély konokságnak árát meg is adta!*

*A jognak, a hitnek letöröd bilincset,
Kirábolt nemzetnek visszaadod kincset,
A harcód, a békéd oszlopa nevednek,
Szabadság hívei soha nem felednek.
Soha nem felejtünk. A szivünkbe zárunk.
Csillagunk vagy nekünk, büszke sziklavárunk.
Áldozni vagyunk itt, Hol a márvány oltár!
Fejedelem voltál: mégis ember voltál!*

lyek állásuk természetével össze nem férhetnek?

Egyébiránt mindenekelőtt azzal kellene tisztába jönnünk, hogy mi a belhivatalnokok mellékfoglalkozása?

Az kétséget sem szenved, hogy a lelkésznek az igehirdetés, a tanárnak, vagy tanítónak a tanítás a főfoglalkozása. S ha magasabb, ideális szempontból tekintjük a dolgot, akkor ezeknek csakis olyan foglalkozást engedhetnénk meg, ami tisztán hivatali jogkörükhöz tartozik. Csak-hogy akkor adja meg ám az egyház az állásuknak megfelelő tisztességes megélhetési módokat is. De ezt legtávolabbról sem teszi.

A lelkész és tanító p. o. kénytelen földjét mivelní, állattenyésztéssel foglalkozni, vásárról-vásárra járva, a nyert anyagot értékesíteni stb. stb. szóval olyan dolgokkal is foglalkozni, ami, ha szorosan vesszük a dolgot, mégis csak *jobban árthat* a belhivatalnok tekintélyének, mint p. o. a bankigazgatóság, vagy szövetkezeti elnökség, melyet pedig Bánffy élesen elítél.

De akkor el kell itélni magokat az apostolokat és evangélistákat is, akikről jól tudjuk, hogy az igehirdetés mellett *más* foglalkozásokat is üztek. Lukács p. o. orvos volt.

Az anyagi kérdés mellett, mely mintegy rákényszeríti a belhivatalnokot arra, hogy mellékfoglalkozásokat is folytasson, van még *más is*, ami megérdemli komoly figyelmünket.

A gyakorlati életterén működő lelkésztől

megkivánja gyülekezete azt, hogy a szociális életben, a társadalomban is segítségére legyen neki ott, ahol erre valóban szükség van. Egy igazi lelképásztor sohasem zárkózhatik el az olyan törekvésektől, melyek által hiveinek nemcsak *valláserkölcsei*, hanem *anyagi boldogságát* is munkálhatja. Neki propagálni, ápolni és fejleszteni kell minden olyan *nemesebb irányzatot*, mely szociális téren népének boldogságát előbbreveheti. Hiszen épen abban áll a prot. lelkésznek magasztos hivatása, hogy gyülekezetére hatni tudjon és arra kell törekedni, hogy azt *minél közelebb* hozza szívéhez. Pusztán csak a szószéki igehirdetéssel, vagy a szorosabb értelemben vett cura pastorálissal ezt még el nem érheti. Gyülekezete szívéhez csak akkor találhatja meg a helyes utat, ha érzi a nép azt, hogy lelkésze jól ismeri nehéz helyzetét, és legjobb tudása és akaratára szerint, kész segíteni azon. Igen szépen jellemzi e téren a prot. lelkész hivatását *Palmer*, midőn mondja: „hogy az olyan lelkésznek működése, aki csak tisztán a szószéki igehirdetésre szorítkozik, nem meleg áldásos tavaszi esőhöz hasonló, mely a földet megtermékenyíti, hanem csak a gyöngye, éjjeli harmatcsephez, melyet a felkelő nap melege azonnal felszárít.

De van még a lelkészi, vagy tanítói mellékfoglalkozásoknak olyan odala is, mely figyelmen kívül nem hagyható.

Tudunk arra esetet, mikor egy pénzüintézet,

*Szent név a szabadság! Beh sokan harsogják!
Kardjuk markolatát érte meg is fogják.
Hejh, de az, bizony az, mi szívüknek drága:
Nem jog, csak előjog — maguk szabadsága.
Te a szabadságot igazán szeretted,
Mint a magad kincsét, lakatra nem tetted,
Másnak is szeretted, nem csupán magadnak:
Az árva hajdunak, az üldözött vadnak.*

*Az urak gyűlölték, halálra keresték,
Hollóknak vetették szegény hajdu testét.
A paraszt, ha látott hazátlan bitangot:
A toronyban félre verte a harangot.
S ő, akinek nem volt senkije e földön,
Kit meg nem ijesztett a bitófa, börtön;
Rettenetes karddal hogy fizetett vissza!
Farkas is kopónak vérét sokszor issza.*

*Te vetted végét véres zürzavarnak.
A földönfutót is tekintéd magyarnak.
Rettenetes kardját villámoddá tetted.
A dicsőség napja így gyult ki feletted.
Nem kiaiívó fény ez, mint a villámlásé,
Nem lefutó csillag, mint olyan sok másé.*

*Évezredek néked babérdőt tépnek:
Felszabadítója egy jogtalan népnek.*

*Intő jel a szobrod e kishitű kornak,
Melynek szabadságán érclábak tipornak.
Intő jel a szobrod, hogy hiába drága
Mindenik embernek maga szabadsága!
Oh míg egy testvérünk sorvad rabbilincsen,
Addig szabadságunk mi magunknak sincsen.
Aldozni vagyunk itt. Hol a márvány oltár?
Fejedelem voltál: mégis ember voltál!*

*Örök fény a lelked! Majd ikersugára
Ide villan melléd, óh már nemsokára.
Az is úgy szerette a jogtalan népet,
Rabbilincset erről az is úgy letépett...
A legerősebb kard tört bilincsből készül,
Felszabadult nép küzd igazán vitézül.
Egymás közelében tanít e titokra
Nagy Bocskay, szobrod s Kossuth apánk szobra.*

*Mint mesés szobrai forró napkeletnek,
Amelyet a csodák oly nagyon szeretnek,*

melynél maga az *egyház* is érdekelve volt, a csőd szélén állott s csakis a lelkésznek tudása és hatalmas tettereje mentette meg; sőt később felvirágoztatta ez intézetet. Vajjon nem követett volna-e el az a lelkész egyenesen bünt akkor, ha bukni engedte volna ez intézetet?

A prot. lelkészeknek és tanítóknak *különleges* helyzetök van a társadalomban. Ők kiválólag a nép és a gyülekezet hivatalnokai. S még nem jutottunk el egészen oda, hogy a népnek e hivatott vezetői egész elvesztették volna azoknak bizalmát, akik irányítást sok dologban tőlök várnak. És ha a bizalom feléjük fordul; ha tisztességes és hasznos munkakörbe hívja el őket, akkor nekik nem csak saját hivatásuk, de gyülekezetük iránti elengedhetetlen kötelességek is, hogy hasznosítsák és értékesítsék Istentől vett talentumaikat.*

Egyébiránt ez csak egyéni nézet. Szóljanak hozzá a mi sorainkból minél többen. Elégge érdekes kérdés ez arra, hogy esetleg az éremnek *másik* oldala is megvilágítva legyen.

dr. Márk Ferencz.

* Ez az én véleményem is, ki a lelkészek szabadságát hangsúlyozom, azonban mégis egy elengedhetetlen feltétel alatt, hogy mindig és mindenütt lelkészek maradjanak. Szerk.

*Hajnal hasadáskor megzendülnek szépen
A művész kezében zengő hárfa képen:
A ti szobrotok is megzendül egy reggel,
Mikor a szabadság fényes napja felkel.
Én hiszek. Én várok hajnalhasadásra,
Fegyvercsattogásra és kúrtriadásra!*

*Ki hallott valaha szívet a szoborban?
Nektek szívetek van. Majd egyszer megdobban,
Döngő dobogása vészharang zugása,
Tüzesorku ágyu földrázó bűgása,
Szuronynak szablyának, hajh! tenger a dolga!
Többé miközöttünk nincsen ur, meg szolga.
Testvérek vagyunk mind. Közös már a kinesünk.
Óh akkor örökre lehull a bilincsünk.*

Jánosi Zoltán.

Bocskay.

A szünetlen haladás, nyugvás nélküli előretörés csak ritkán nyújt az emberiségnek, ennek a nagy vándornak, alkalmat arra, hogy visszatekintszen az elhagyott utakra, felfogja a multból jövő sugárokat. A folyó 1906-dik év arca azonban kivételesen teljesen a mult felé van fordítva. Oly idő ez, melyben a régi nagy emberek árnyai térnek vissza hozzánk Bocskay, Betlen a Rákócziak, Thököly a bujdosók nagy alakjai és történeteik mint egy mesés panoráma képei vonulnak el szemünk előtt. A drámai képek, akár a Madách Ember tragédiája, a magyarság sorsát tárják előnkbe. E képek között az első foglalja magában a megoldást és feleletet. Azért e kép a nagy sorozat legördülte után ismét megjelenik egünkön. Most is midőn Debrecen Bocskaynak szobrot emel és nevét a debreceni egyetemhez fűzve, ünnepli a nagy fejlődést és majd tavasszal is, midőn majd az egész nemes hajduság fog emlékének fényt gyujtani.

* * *

A XVI-ik század vége a vallási türelmetlenség kora. A protestánsok is gyűlölködtek egymás közt. A katolicizmus pedig zsinatilag megesősödve, a jezsuita rend céltudatos támadásaival előkészíté a XVII-ik század rettenetes vallásháborúit. A német birodalom kath. politikájának központja Bajorország lesz, honnan nyeri a biztatást a későbbi II-ik Ferdinánd Felső Ausztria protestánsainak kiirtására s mely példa lelkesíti Rudoltot is hasonlóra. Jezsuitaként feszíti ki azt a hálót, mellyel sikerül buzgó protestánsokat is megtogni. Spanyol udvari befolyásra vihető vissza Carillo Alfonznak, Zsigmond erdélyi fejedelem gyóntatójának merész terve, hogy szövetséget hozzon létre a római császár s magyar király, a papa és spanyol király, meg az erdélyi fejedelem és Velence között a török hatalom meglörésére, mely tervének a nagy tekintélyű Bocskayt is sikerült megnyerni. Már létre jött az alsódunai fejedelemségek, Erdély, Oláhország, Moldva szövetsége, midőn Rudolf tehetetlensége s Zsigmond vizeszsége megbuktatta a merész tervet, a végnyomorra jutott Erdély Rudolf hatalma alá került. Az addig császárpárti Bocskay visszavonul.

A török elleni merész terv megbukott, de a jezsuita aknamunka azért teljes diadalmat aratott. Erdély elveszítette önállóságát s Zsigmond, majd Mihály és Básta rettenetes gyil-

kosságai után ami a prot. nemességből még megmaradt, annak megtérítését, vagy kiirtását Rudolf vállalta magára. Mint most látjuk egy szerencsétlen nemzet vonagló küzdelmét az önkényuralommal, mialatt százak szolgálatába adják annak magukat; nem hiányzottak az ilyenek akkor sem. Náprágyi a száműzött erdélyi püspök Erdély bekebelezésére s katolikussá tételére dolgozott ki tervet s neki segített Migazzi Miklós váradi püspök s a pozsonyi kamara elnöke visitatiót ajánlott, melynek első meglepő eredménye Pozsonyban a prot. lelkészek elűzése volt. Zalatnoky György a Kassán bujdosó pécsi püspök felujtattatni javasolta a tridenti zsinat azon határozatát, hogy senki addig új méltóságra ne bocsáttassék, míg kath. hitéről vallást nem tesz. Forgács Ferenc nyitrai püspök s kancellár maga foglalta el a kassai templomot, hol attól kezdve Zalatnoky és Carrillo lettek az urak. Rudolf maga felszólította a főpapságot s a sélyei jezsuitákat, hogy magyar és német nyelvet tudó buzgó és tanult papokat küldjenek Erdélybe, mert el van határozva ott az istentelen eretnekséget kiirtani, 1604 jan. 3-ról megparancsolja Pethe Márton kalocsai érsek s az udvari kamara elnökének, hogy a szepesi prépostság területéről űzze el a prot. lelkészeket s a templomokat a kath. vallás céljaira foglalja le s hogy mindez akadály nélkül történjék, a pozsonyi országgyűlés törvénycikkeihez hozzácsatolja a XXII-ik artikulust, melyben a protestánsoknak még a panaszkodást is eltiltja az országgyűlésen.

Aléltan, félholtan feküdt a protestantismus az önkényuralom folytogató vasmarkai között, mikor egyszerre, mint Deus ex machina, közbe csap Bocskay az ő villámával.

Ki tudja, mi ment végbe lelkében, míg előbbi szövetségeseinek hátat fordítva, rémülten látva hazájának s a protestantismusnak örvénybe jutását, melyeknek pedig fölvirágzását munkálta mindig, lett császárpártiból török párti s Magyarországnak a török uralom alóli nagy tervét egyelőre félretéve, török segéllyel megállapított erdélyi fejedelemséget kívánt. Prot. egyházunk közelebből, mint megmentőjét ünnepli őt, ki egyuttal a jövő számára is biztos alapokat rakott, mint a lelkiismereti szabadság harcosát, ki, mint fejedelem is a keresztyén szeretet s kölcsönös türelem apostola volt. Maga mellé kath. kancellárt vett, egyik legnagyobb adománya a papok özvegyei számára adómentesség engedése, minden vallásfelekezetiek számára szólt. A hitbuzgó kalvinista fejedelem ezen elfogulatlansága csak emelheti nagyságát

előttünk. A protestantismus nagygyá a türelemben lehet.

Ma napság Bocskayt az elfogultság szemüvegén szokták tekinteni. A tiz szobor adományozása alkalmával Dr. Károlyi Árpád az Akadémia egyik ülésén 1898. kimutatta az európai nemzetek történetében Bocskay helyét, ki Magyarország chablonos bekebelezése helyett új tért mutatott a Habsburgok nagy hatalmi politikájának s lerakta alapjait a magyar nemzeti politikának. S csodálatos, hogy ma sem a fent említett illusztris testület, sem az egyetemes magyar közvélemény nem bír átmelegedni.

Annál igazabb lelkesedés vezéreljen minket emléke iránt. A Bocskay felkelésben lett egygyé a magyar ref. megyei rend az addig sokért ellentétes luth. városi polgársággal, hogy aztán századok folyamán együtt küzdjön s szenvedjen lelkiismerete szabadságáért s az együttérzés azóta is megmaradt. Az egységnek lelke vezessen most is bennünket, mtdön őt, a mult idők harcosát ünnepeljük. Nagy Bocskay István által nyert a nemzet védelem állami és társadalmi intézményes erősséget. Fent alkotmányos törvényeket megannyi fellegvárakat, lent védőket, kik a hon és vallásszabadság állandó őrei legyenek, az alföld magyarjait, a vitéz hajduságot. A Bocskay lelke vezessen most is bennünket, hogy az alföldi magyarság vezető szerepe és döntő ereje a magyarság sorsára továbbra is érvényesülhessen.

Lic. Lencz Géza.

Ha a trombita bizonytalan zengést téssen, kicsoda készül a harcra?

1 Kor. 14 r. 8 v.

E cím alatt nem a zengő ércből alkotott, hanem az eszmék parányaiából egygyé olvadt szellemi trombita harsogásáról, avagy zengéséről írok. Ilyen trombita szerintem, az a különösen most napjainkban megindult szellemi mozgalom zöreje, mely lelkeszi karunk vallás-erkölcsi és anyagi élet szükségének érzetében, a lelkeszi egyesület megalakítása céljából a sajtó mezején mint tárogató hangoztatja harsonáját, hogy zengésére ébredjen álmából a szundikáló és az akadályok, vagy ellenések leküzdése végett, lelkesüljön sikra, táborba szálásra mint egy ember, mind az, ki ébren van.

Ámde, ha a füleimbe hangzó szellemi trombita zengését lelki hallérzékem szerint figyelem: azt vagyok kénytelen kérdeni, mint a nagy apostol, az irásokat magyarázni nem tudó, idegen nyelveken beszélő korinthusi atyafiaktól kérdett, hogy t. i. Ha a trombita bizonytalan zengést téssen, kicsoda készül a harcra?!

Avagy, nem a trombita bizonytalan zengéséhez hasonlító-e, a közönyös nem törődömség kényelmének, párnájáról hangzó nyöszörgés; nem ahoz hasonlítható-e,

az érdeklődőknek látszó kevés számú mozgolódása s a kevés számnak a feletti tétovázása, hogy hol és mikor gyűljön össze a papi kongresszus; aztán ki hívja össze és kinek a költségén történjék a megjelenés.

Bocsánat szeretett lelkésztársaim még a mit és a hogy eddig tettünk, mozgolódtunk és hangot adtunk, a jelzettem életszükségeink kielégítési vágyának megvalósításaért indulva: az nekem úgy tetszik összhang hiányában, mintha trombitánk bizonytalan zengése lenne és annak okáért, bár harcra kötelezett harcász vagyok, még is úgy érzem mintha kedvetlen volnék készülni a harcra! Ha ennek dacára mégis hangot adok, azt nem azon önteltségben teszem, hogy én biztos zengést hallok és Jérikó falait porba döntöm, nem! hanem azért, hogy elégedetlenségemet kifejezve és tiltakozva a hozzáink nem illő fals trombitározás ellen: a képzett és erős tüdejű trombitás bajnok-társakat a gárdák élén, megkíséreljem arra indítani, hogy harcra készítő biztos zengéseket tegyenek az ő trombitáikkal. Hogy a lelkészi egyesülés ma már mily elodázhatatlan, azt paptestületünk piritó tanulságára megcáfolhatatlanul meggyőzőleg elő hozza e b. lapban, helyettünk, értünk, a tanítói-kar egyik nesztor-disze Sinka Lajos barátom, ki az egyháziasság fejlesztésével, iskoláink megmentésével, a vallásos buzgóság fokozatos kötelezettségét, szükségességét és hasznát okos elmélkedéseiben felszinen tartva, az Isten országának érdekében a sajtó terén is többet tett, mint egy egész egyházmegyei vagy akár kerületi papság, és érdemeit méltatva, egyházi fáradozását hálálva, csak azt sajnálom, hogy neki is számlájára kellett írnom, hogy midőn egy iskolai antikrisztus ellen támadásra keltem, meggyőződése ellenére, ő is távol maradt tőlem, nem sorakozva segítségemre. Ha annak a Sinka Lajosnak, a lelkészi egyesülésre vonatkozó érvelései nem hatnának reánk meggyőzőleg, lelkesítőleg, akkor a mi fogékonytalanságunk még inkább pirithatna, mint az, hogy mi értünk, ő a tanító magyarázta nekünk az írást, a tekintetben, hogy miért kell egyesülnünk.

A társulatok, egyesületek, szövetségek a társadalom minden vonalán mutatkoznak, szaporodnak, annak tudatában, hogy egyesülésben az erő. És mi, gyülekezeti szétszórtságunkban külön-külön akarnánk, az egy közös ügyet, az Isten országának reánk bízott ügyét szolgálni, a hü szolga lelkiismeretének megfelelően?

Mióta önálló polgárságra cseperedtem, mindig kormánypárti vagyok. Tisztelem, becsülöm a mostanit is. Annýira becsülöm, hogy sajnálom, mint olyat, mely meggyőződésének önértetét elnyomva, politikai irányának célját kikerülve, fából vaskarikát csinálva, úgy kormányoz 48-as cég alatt 67-es alapon, mint prédikál kenyérkeresetből az, ki, nem hiszi az általa hirdetett igazságokat. De e becsülve és sajnált kormány, a porcióként beosztott 3 milliós segély ígérete dacára is, úgy tűnik fel előttem, mint a ki egy követ fuj, s minket protestánsokat, halálba kergetni és hajlandó klérussal, mert, ha másként volna, meglátná, lelkére szivére venné, az állam létfenmaradását századok előtt kivívó, századok óta szilárdító és biztosító magyar protestáns egyház terhét, az alatt nyomasztó sanyaruságát, iskoláinak elhagyatottságát azon iskoláinak, melyekben a magyar szellem igéinek magvai, hintegettetnek, csiráztatnak, plántái ápoltnak. Nem tudok bele látni, magyar államunk pénztárába, de ha sorba nézem azokat a megtapasztalható kiadásokat, melyeket a kormány időről időre éveken át az anyagiságnak, holmi

meghonosíthatlan és gyakorlati értékét némi gyümölcsöző kísérletezésekért pazarolva áldoz, nem vélekedhetek másként, minthogy ha azokat az eredménytelen kiadásokat megtakarítva, a magyar prot. egyház segédelmére fordítaná akkor az 1848. XX. t.-c. a maga valószínűségében érvényesülne. 59 éve már hogy az 1848. XX. t.-c. a magyar prot. egyház jobb jövőjének hajnal csillaga gyanánt, láthatárunk keleti égalján ragyog még sem tud feljönni, annak a jobb jövőnek, a felekezeti igazságtalanság zuzmarás hidegét felmelegítő fényes napja. Nem! mert a felekezeti gyűlölettségig érő hegy ormának tulsó oldalán, azt még mindig képes visszatartani az a klérus, mely tógája zsinórján vezeti a kormányt akár katolikus, akár református; kell tehát, hogy a mely örökséget adtak és hagytak nekünk 59 éve, azok az állami nagyok, kik a magyar protestánság érdemeit elismerve, a magyar áliam létfenmaradását, annak anyagi erősítése által biztosítani törekedve, szükségleteit az 1848. XX. t.-c. okirata értelmében fedezni, teljesíteni határozták, annak az örökségnek bírásáért, élvezeteért jogunkat érvényesíteni, hazánk, egyházunk és önmagunk iránti kötelezettségünknek ismerjük és annak a köteletségnek teljesítésére, szolgálatára erőnket egysíteni sorakozzunk táborba, hogy harcoljunk, a létérti küzdelem nemes, szent harcára!

Hogy mily jellegű legyen eme sorakozás, tömörülés, egyesülés, annak kérdésére, önértetesen, magunk iránti bizalomban, nem felelhetünk másként, minthogy, lelkészi jellegű legyen. Azonban, így fogva is fel a dolgot, a tiltakozás ne zárja ki, a világi elem érdeklődő, velünk gondolkodó együttérző és értünk tenni kész részét. De a zászlót mi lobogtassuk, az irányító szerep a miénk legyen!

Én mint mindannyian hithű kálvínistának vallom magamat s mint ilyen az egyházi és világi paritásnak is hive vagyok, de a presbyteri rendszernek átkát is ismerem. Az egyházi élet nemesítésére, létérdekének szolgálására nézve átoknak tartom azt a körülményt, mely szerint a tudatlanság és elfásult roszakarat embereit is be kell vonni az egyházi ügyek intézési körébe, mert a presbyteri rendszer is úgy kívánja sőt követeli. De mint ilyen is, épen Kálvint követve, azt ki a gyeplőt mindig a maga kezében tartotta, a tulajdonképeni lelkészi jog és hatáskört soha sem ruháznam másra, adnám a világinak. Aztán kétségtelen, a dolog természete szerinti, hogy az én sohasem te, ő. Vagy is az én javamat, ha van is érzésem, felfogásom, tehetségem önjavam iránt, senki sem munkálhatja oly odaadással és kitartással mint én, tulajdon magam. Kötelességemet sem te, sem ő nem végezheti oly lelkiismeretes mint én, mert én tudom legjobban, hogy az én nálam letett talentumról csak nekem kell számolni. A pásztor nem béres, de a béres sem lehet pásztor. Röviden: — Én a jóra való világi elemet nagyra becsülöm, az Isten országának terjesztésében végzett sok jóért, adózom neki a halálával, de tanulmányom és tapasztalatom folytán az a meggyőződésem, hogy ha tesszése szerint, engedményezve szabadon uralghat: hajlandóbb felülkerekedni az egyházan, mint az egyházi ő rajta, és a protestáns világban, nem úgy mint a katolikusban, veszedelmesebb a kúriarkhia, a hierárkhiara, mint megfordítva.

A világi segítség, beavatkozás jellemzésére felemlitem, mire sokan emlékezhetünk, hogy midőn a „Közpapok Lapja“ egykor küzdőterre lépven, Nagykarolyban egy meglehetősen nagy értekezletet tartottunk, elnökül felkértünk és meghívtunk egy tekintélyes állami hiva-

tali nagy urat. Eljövén oly szépen, okosan, kecségtetőleg beszélve foglalta el elnöki székét, hogy mi tapsolva, éljeneztük meg, de annál többet nem tett sőt azon a gyűlésen tudva faképnél hagyott bennünket!

Ha tehát élni akarunk és egyházi helyzetünket valláserkölcsileg és anyagilag, közvetve és közvetlenül mihamarabb javítani óhajtuk: óhajunk valóságának munkálatában, mi lelkészek, önérzetesen, mi magunk pásztori hűséggel menjünk elől, miénk legyen a vezérszerep, mint volt Kálviné, Genf reformálásában.

A világot ne zárjuk ki korunkból, ne tiporjuk közöttünk alá, de elibünk se bocsássuk, reánk taposni se engedjük! A kik a császárnak megadván a császáret, Istentől nem tagadják meg az Istenét, vagy is, a mely világiak a papot lelki pásztoroknak, atyjoknak nézik és aként tisztelik, azok nem érezvén magukat sértve, megaláztatva ha hozzánk társulnak, velünk a mi és az ő egyházunk, vallásuk célja felé törve, lélekből és szívből igyekeznek, hogy prot. Sion álljon és erősbödjék: azoknak hadd legyen az ő kedvök szerint az, mi nekünk is örömünkre lehet!

De hát, a lelkészi jelleg alatt is, kik vagy ki bontva az egyesület zászlóját, ki fujjon az egyesülésre hívogató tárogatóba úgy, oly erővel, hogy a trombita, harcra készítőt határozott zengést adjon?! E kérdésre, szerintem nehéz megfelelő felet adni, mert a legtisztább szándék, a legnemesebb jellem részéről is, a hány a fő és szív, annyi a gondolkodás, felfogás és érzelem. Egyik lelkész az egyikben, a másik a másik lelkész társában bizik inkább, vár tőle többet, képzel nála nagyobb arra valóságot, rátermedtséget. E nehézséget nehezíti még az is, hogy többen úgy vélekednek, miszerint hivatali dignitás nem az egyesület élére való. Én ezekkel nem tartok, mert az egyesülés eszméjének intenciója, nem a hivatalos dignitatus elleni, hanem az annak támogatására irányult törekvésben határozódik meg. A papi kongresszus, egyesülés, munkatere melegágya lenne azon eszméknek, melyeknek testet ölthetése, a hivatalos egyház hatáskörébe tartozik, ha a hivatalos egyházi méltóság, a privát lelkészi tömeg létérdekével, irányával céljaival ellenkező utakon nem akar ténykedni. Ezt azonban nem szabad fel se tennünk! Tehát ha a hivatalos egyház ellen agitálna egyesületünk, akkor intézményünk jellege és jelleme elrutitaná a protestantismus misszióját, hírnevét, dicsőségét a klérus kedvére, hogy annak még inkább örülhessen, mint örül, midőn észleli, tapasztalja, hogy nálunk a protestáns lelkiismereti szabadsággal, mily sokan pajzánkodnak, visszaélnék, azt a protestantismus életét öldöklő szabadsággá aljasítják. A magunk, nem pedig küllenségünk öröme kell tehát törekednünk! Épen azért, egyesület és hivatalos egyház, nem belelenségek, hanem kebelbarátok tartoznak lenni.

Annál fogva hivatali dignitás is fuhat a trombitába. És arra nézve én, miután lelkészi egyesületről van szó, tehát szerintem a vezér csak is fungens lelkész lehet — igen alkalmasnak tartanám Dr. Baltazár Dezső esperest. Hogy miért, azt felesleges indokolnom.

A helyre nézve, vagy Debrecen, vagy Budapestet kandidálnám. A talán tavasszal már megtartandó Bocskay ünnepély ideje és helye ellen, az a kifogásom, hogy a tavasz messze van és Böszörmény mint jelezve, sőt tudva volt, képtelen befogadni a vendégeket. De meg, egy ünnepélyi ténykedésnek elég a maga árnya; az egyesülés szerve megállapítása irányának

megjelölése sokkal fontosabb és több időt igénylő, mintsem ide-oda kipve-kapva célszerűen lehessen vele foglalkozni. A sietésre sarkaló példa előttünk a nagybányai egyházmegye tanító-testületének, e sorok írásakor olvasott, azon kérvénye, melyet a képviselőházhoz, fizetésének felemelése érdekében akar felterjeszteni az összes tanítók aláírásával ellátva. A kérvény, a fizetésemelés fokozatait feltüntetve, korpótlékon kívül 5 évi szolgálatra a 1000 k., 5—10 évre 1400 k., 10—15 évre 1800 k., 15—20 évre 2000 k., 20—25 évre 2100 k., 25—30 évre 2200 koronát, hangsúlyozza, hogy több korona munkadíjja legyen naponta a tanítónak, mint van egy napszámossal. Tessék ehhez hasonlítani, a mi igényünk számításának követelését!

Tanítóink mozgolódását is megfigyelve, ismét mondom, hogy minél hamarabbi időt tűzném ki, mert ha megvan irva, hogy a ki minden dolgában siet: tévelyeg, kétségtelenül az is irva áll, és sokszor jó megtartani, hogy a mit akarsz cselekedni, hamar cselekedd. Ki tagadná közülünk, hogy rossz időket, nem szeretem napokat élni, a társadalmi levegő zsodmai és gomorai áramlatban terjeng; egyházi és állami láthatárunk egén rossz csillagok járnak: a mai napot kell tehát javunkra, célunkra, a betegség gyógyítására felhasználni, ha lehet, mert ki tudja, holnap nem úgy teszünk és mint a ki halára fordult beteghez hív orvost, vagy eső után veszi magára a köpönyegét?!

Ezek után, még azon gondolatomnak adok kifejezést, hogy egyesületi eszménk valóságának célja előtt, mindnyájan merengvén: közzülünk az lépjen sikra, fujjon trombitába, ki megkivántató szellemi erejében, ott érzi keblén, a valódi igaz érdekelttség lelkesültégének tüzet lobogni. Az ilyen hivatottak, tegyék magukat láthatóvá a protestáns sajtó terén, hallassák az ő tárogatójuk harsonáját, villogtassák a fegyvert, mellyel megakarják harcolni a nemes harcot. A közönség bizonyára felfogja ismerni a legkiválóbb alkalmas vezért, készen zászlója alá csoportosuland és vivja alatta a harcot. Az olyan kiválasztott hősiük után seregnélkül maradt szintén jeles hőieink aztán magukat neerezék sértve, ne tegyenek úgy, mint hazánk és egyházunk gyászos multjának és jelenének története bizonyítja, hogy a nagyok megirigylvén a nagyobbak hírnevét, dicsőségét, a fondorlat cselszövés eszközeivel vették azokat üldözöbe és lerántván világ boldogító magaslatokról, áldozatul ejtették a közjólétet, egyház és állam jogait igazait, előhaladását, ellenségeknek játszották oda zsákmányul.

Az egyházi és hazai történet több példát mutat a multból a tekintetben, hogy valamely világ boldogító magasztos cél elérésére, nem az u. n. választott embernek állottak vezérletre, és mégis az ő fellépések adott jobb fordulatot az emberiség valláserkölcsei és anyagi állapotának.

Avagy Luthert ki választotta, ki bizta meg, hogy 95 tételt szegezzen a vittembergi vártemplom ajtajára, s mert tulajdon lelke sugallata szerint irt és szegezett; kalapács ütésének hangja, nem úgy hullámzott-é a vele együtt érző szívek füleibe mint határozott zengést tevő trombita hangja: Avagy Kálvint is választotta-é valaki a református megszilárdítására azzal, hogy Genfben érkezvén Fárel az Isten nevére kérte, hogy ne menjen tovább s nyujtson segéd kezét a reformáció munkájában és az a minden szentek napi beszéd, melyet Cop Miklósnak dolgozott ki, nem egy határozatott, bizonyos zengést tevő trombita harsonája volt-é, a fogságban tartott a lelkiismereti szabadság felszabadítását célzó,

munkáló harcra? melynek csakugyan győzelem lett a következménye:

Avagy, a napjainkban ünnepelt ősi politikai hősök: Rákóczy, Bocskay, Thököly, nem inkább önmagoktól mint választás által vállalkoztak vezérszerepre Istenért és a hazáért?! És ha mindnem lett is úgy, mint ők óhajtották és harcolták, ki tagadná, hogy nélkülök, még hitványabb, nyomorultabb volna egyházi és hazai állapotunk, életünk, mint a milyen is?

Zengjen hát, harcra készítõ bizonyos zengést tevõ trombitátok, ti vezérszerepre alkalmas lelkész férfiak, zengjen hogy minél hamarabb szervezve legyen a lelkész-i egyesület.

Kispalád, 1906. nov. 16.

Nagy Elek

ev. ref. lelkész.

Kody Márton.

1829 — 1906.

Ismét kevesebb lett a száma az Ur szőlőjebeli munkásoknak. Ismét kidőlt egy azok közül kik fáradoztak szorgalommal, valódi hithűséggel és galambi szelidséggel forgolódnak az Ur oltára körül. Elment eltávozott *Kody Márton* is 77 év sulyos terhével vállain csaknem felszázadig végzett önálló lelkész-i működés után. az élők földéről, hol egy általa plántált és erősített egyházat és elköltözése miatt vigasztalanul siró családot hagyott biznyságul maga mellett, — sötét gyászban keseregve. A békésmegyei *Orosháza* község kisdéd reform. gyülekezete maradt pásztor nélkül az ő halála által.

A folytonos tevékenységben élő lelkész és kiváló családapa rövid életrajzi adatai a következők: született: 1829 nov. 4-én Bakta községben (Abauj Torna m.) hol atyja: Kody János szintén lelkész volt. Márton alig volt még 2 éves, midõn atyját elvesztette s 4 kiskorú testvérével az árvaság keserû kenyerére szorult. Az özvegy édesanya szûk anyagi viszonyok közzé jutván, nagy nélkülözések közt nevelgette gyermekeit, kik mindannyian papi pályára léptek. — Iskoláit Szikszón, Miskolcon, majd késõbb Sárospatakon végezte, mely idõ alatt minden külsõ segély nélkül egyedül a saját szorgalma gyümölcsébõl tartotta fenn magát, sõt hol itt, hol ott házi nevelõi tisztet végezvén: csekély keresményébõl még édesanyját is segélyezte. Az 1848-iki szabadságharc kezdete, mint sárospataki diákot találta s mint 19 éves ifju a fõiskolát odahagyva részt vett a felsõ magyarországi hadjáratban, a kassai ütközetben s végig küzdötte a szabadságharcot.

Ennek lezajlása után újból a s.-pataki kollégiumba ment, hol a theológiát jeles eredménnyel végezte. Azután a papi (Borsod m.) egyházba ment akadémikus rektorságra s ott 3 évig szép sikerrel működött.

1856 nov. 3-án pappá szenteltetvén, ugyanazon év dec. 2-án Juhász Antal makói lelkész mellett nyert alkalmazást mint segéd, hol 5 éven át működött hitbuzgóan, fõnökének s a gyülekezetnek közszeretében és meglegedésére.

Majd 1861-ben dec. 1-én az ujonnan alakult orosz-házai ref. egyház választotta meg egyhangulag lelkészévé mely állást azonnal elfoglalván — élete végéig ezen

egyháznak élt. 45 évig szolgált hiven, soha nem lankadva, és nemcsak lelkiikben hanem anyagiakban is hűséggel sáfárkodott szeretett egyháza érdekében.

1863-ban nõül vette Bordi Máriát, kit azonban 12 évi házasság után elragadott tõle a halál. 1876-ban másodsorú nõtült s Tury Etelkában, most már özvegyében igazi gondos és szeretõ nõre talált s boldog házasságban élt 30 évig, kiben példás hűséggel és gyöngéd szeretettel akkor nyugodott meg az ő lelke.

Sulyos csapást mért reá a sors keze 1891-ben is, midõn érettségi vizsgára készülõ, Jenõ nevü fiát váratlanul elvesztette. Élete végén is nagy kinokat szenvedett gyötrõ betegségében, melyre enyhülést az orvosi bölcsesség sem hozott. Mindamellett az ő szelid lelke nem kárhózkodott s bár néha könyek törtek fel szemében de ajkán egy jaj szó el nem hangzott, bizott Istenében és az ő szabadításában mind haláláig. Azt a minden élő szívét megrendítõ eseményt, mely az ő halála előtt 3 héttel történt, hogy legifjabb leányának életerõs, jó anyagi helyzetben élő ifju férje, egy hirtelen reá jött elmeté-bolyban elõbb 2 hónapos kisdédét s aztán önmagát agyon lötte: sohasem tudta meg, — eltitkolta tõle a feltékeny gonddal örködõ hitvesi szeretet.

Halála f. évi nov. 2-án következett be nejének, 3 nagykorú leányának, a széleskörû rokonságnak s ismerõseinek nagy fájalmára. Temetése nov. 5-én nagy részvét közt folyt le. A templomba vitt koporsó telett alólírott mondott orációt méltatva az elhunytak egyházában, mint családi életében feltünõ érdemeit. Részt vettek a temetésen a helybeli másvallású egyházak küldöttei lelkészei s ezeken kívül óriási közönség, mely nemcsak a templomot, de a gyászuudvart sõt az utcát is megtöltötte résztvevõkkel. A temetőben Páncél József gádorosi lelkész mondott megható imát.

Elköltözött barátunk! láttuk küzdelmedet évtizedeken keresztül, midõn egyházad anyagi boldogulására nézve, aggodó szíveddel kerestél a megfelelő eszközöket midõn lángra gyult lelked, a jobb jövõ reményétõl eltelte. Tudjuk, hogy hiven kereskedtél a rád bizott talentumokkal. És nekem ki csendes megnyugvást kívánok neked a nemes harcok után, — úgy tetszik, mintha a sirod fölött átsuhanó szellõ zizegésében az Ur jóvá-hagyó szavait hallanám zengeni: Jól vagyon hű szolgám a kevésen hű valál, — többre bizlak ezután!

Örök béke lengjen sirodon!

Makó.

Nagy Károly.

Kemlari Egyházmegyei közgyûlés.

Már a tavaszi egyházkerületi közgyûléshez fel volt terjesztve a jogakadémiai kollokviumra vonatkozó javaslat. Akkor azonban szükségesnek látta — közgyûlés, hogy a kérdésben a máramaroszigeti jogakadémia is meghallgattassék. A szigeti jogakadémia is nyilatkozott tehát, még pedig a kényszer kollokvium eltörlése mellett. Az igazgatótanács javaslata az, hogy collokválni csak a jótéteményesek köteleztessenek, a ki nem collokvál az jótéteményben nem részesülhet a leckelátogatás tisztálásától felfüggesztett hallgató nem lenni. Dr. *Baksa Lajos* egyházkerületi képviselő volt az első a ki a darázs-fészekbe bátran belenyult. Ő úgy látja, hogy a mai tanuló ifjakat a társadalmi mozgalmakban való sokszor kezdeményező részvétel elvonja a komoly munkálkodástól. Azt tapasztalja hogy a kálkulosok fokozatosan

romlanak. Ebben a helyzetben a kollokviumi kényszer fentartását kívánatosnak tartja s az igazgatótanács javaslatával ellenkező indítványt tesz. Nekünk nem a mennyiségre, hanem a minőségre kell a súlyt helyoznünk. Aztán kedvetlenül tapasztalja hogy a kötelességtudás rohamosan lazul. Meggyőződése, hogy a kollokviumi kényszer eltörlésével ezen a bajon nem lesz segítve. A végeredmény ugye se fog nagy eltérést felmutatni. Nem fogadja el az igazgatótanács javaslatát Dr. Kun Béla, jogakadémiai dékán mint a jogakadémiai tanárkar e kérdésben elfoglalt álláspontjának reprezentálójá, felsorolja azokat az okokat a melyek a jogi kart a javaslat megtételére indították. Teljesen elismeri hogy a kollokviumnak meg van a maga jelentős haszna, hiszen a kultusz-miniszteriumhoz felterjesztett véleményben is a kollokvium mellett foglalt állást.

Most azonban a fenálló helyzettel kell számot vetni. A hazai jogakadémiák közül csak a négy felekezeti jogakadémián van kollokvium-kényszer. Hogyan játszik ezt ki joghallgatóink? úgy hogy elvégezik itt a két első évet, leteszik az alapvizsgát, akkor elmennek a 3-ik évre olyan akadémiára, ahol nem köteleztetnek kollokválni, a 4-ik évre részben visszajönnek ide, a mikor csupa speciál kollegiumok hallgatására iratkoznak be. E miatt a vándorlás miatt nálunk a létszám nagyot csökkent, négy évvel ezelőtt létszám tekintetében első helyen állottunk, most 4-ik helyen, Máramarossziget a 4-ik helyen állott, most leszalott a 8-ikra. Ez aztán anyagi következményekkel is jár. Máramarosszigeten az apadás existenciális kérdéssé alakult. A lehető magas létszám fentartására erkölcsi szempontból is kell törekednünk a 3-ik egyetem elhelyezésének kérdésében sokat fogynomni a latban a létszám magassága, ha pl. Kassa fölének emelkedett a létszám tekintetében: az egyetem kérdésénél bizonyára hivatkozni fog erre a fölényére. Nincs egy véleményen dr. Baksa Lajossal a végeredményre vonatkozólag, mert hiszen a létszám nálunk 5 év alatt 60-nal apadt, s ha ez jövőre is így tart, utoljára csak a jótéteményes hallgatók maradnak itt; míg ellenben, ha a kényszer elmarad: százhusz hallgatóval több lesz a létszám. Alánlja az igazgatótanács javaslatának az elfogadását. Eröss Lajos tanácsbíró nem anyagi szempontból tekinti a kérdést. Ő annaak a barátja, hogy a tanuló többet tanuljon, mint a mennyit muszáj. Véleménye szerint a tanulóifjakra nézve az képez sérelmet, hogy olyan tantárgyakat kell hallgatniok s olyanokból kell kollokválniok, a melyeknek a szakvizsgákon semmi hasznát nem vehetik. Ő a szakvizsgán nem köteles tantárgyakat kivénné a kollokviumi kényszer alól, de a többire nézve fentartaná. Dombi Lajos esperes felfogása szerint lényeges, hogy a jogászok református szellemben neveltessenek. Dr. Baksa Lajos a maga sötét képét nem a mi jogakadémiánkról rajzolhatta, bár itt is akadnak kötelesség nem tudók, a kiken aztán ez az életben meglátszik. Elfogadja az igazgatótanács javaslatát. Gr. Tisza István úgy tudja, hogy Eröss Lajos véleménye szerinti javaslat már állott az egyházkerület előtt, de ez érdemlegesen nem tárgyalatott. Most más javaslat is jutott ide. Dr. Kun Béla is kifejezte, hogy ha a kollokviumról általánosságban tárgyalnánk: fentartaná a kényszert. Ez nagyon megkönnyíti az ő állásfoglalását. Az igazgatótanács javaslata egy egészségtelen versennyel szemben próbál védekezni. Elismeri, hogy a létszám kérdése nem közömbös, de azért még sem olyan fontos, hogy annak minden egyebet aláhelyezzünk, még ha a pénzügyi egyensúlyt bontaná is az meg. Az egyetem elhelyezésénél ez a kis létszámapadás irányadó nem lesz, nagyobb

horderejű kérdések fognak abban dönteni. Az előtt az érvelés előtt sem hajlik meg, hogy a kényszer fentartása mellett a hallgatók egy része kijátsza a mi szabályunkat, mert egy másik jókora rész hasznát veszi a kényszernek. Végre is nincs törvény, nincs szabály, melyet egyesek ki ne játszatnának. A kényszernek jótéteményesekkel szemben való fentartását sem tartja helyesnek, mert ő kerülni óhajt minden olyan megkülönböztetést, mely tanulóifjaink egészét kétfelé darabolja s a kollegiálitást rontja. Aztán tudnunk kell, hogy a legujabb kulturpolitikai törekvések oda gravitálnak, hogy a kollokvium az egyetemen is kötelező legyen, mely véget vessen a mai absurd helyzetnek, a mi okvetlenül a tanerők szaporításával fog járni. És mi épen most mentsük-e fel ifjainkat a kötelezettség alul? De meg nem csak ifju urak vannak, a kik nem szeretnek kollokválni, hanem vannak még szülők is!... Ő sokat beszélt már e kérdésről másokkal is, de az általános hangulat nem a kényszer eltörlése felé hajlik. Meg kell mutatnunk, hogy mi morális kényszert is tudunk gyakorolni. Ő a májusi felterjesztést fogadja el, mely a kollokviumot bizonyos megszorítások közt kívánja fentartani. Balogh Ferenc tanácsbíró nem szereti az egyetlenséget, ennek érzete rosszul esik, nyomasztólag hat. Ezért a jótéteményesekre sem tartaná fenn a kényszert. A német egyetemeken sincs kényszer s nálunk is ilyen irányu az áramlat. Ha e miatt sokan elbuknak hat a szabadság áldozattal jár. Így van ez a bibliával is, a katolikusok nem adják oda hiveik kezébe, mi oda adjuk. Azt nem hiheti, hogy az egyetemen behozzák a kollokviumi kényszert. Az a valódi érdek, hogy hadd jöjjön ide minél több ifju, hadd tanuljanak itt minél többen mert a mi főiskolánk nem csupán a szegények iskolája. Hadd érintkezzenek hadd találkozzanak itt az ország minden részéről ide seregülő ifjak. Milyen nagy-szerű olvashatni a lexikonból, hogy ez a nagy nevű férfia is, az is itt tanult Debrecenben.

Ifjainknak, mikor látni fogják, hogy tudniok kell, másként nem boldogulnak, megjön az eszök, s akkor tanulni fognak. Így tapasztalta ő ezt saját fiain, a kik immár, öton vizsgáztak különböző pályákon (élénk éljenzés) ő a feltétlen tanszabadságot a kollokvium kényszer teljes eltörlését óhajtja. Dr. Baltazár Dezső esperes előtt a nemzeti kultúra emelése s kollegiumunk jó hírneve az első szempont. Ekkor aztán nem a numerusra de a minőségre tekint. Előtte nem lehet irányadó az, hogy az ifjainknál mi az áramlat, mert hiszen ifjainknál a virágzás korszaka már ma az *elvirágzás korszaka*. Hát ha rosz áramlat indult meg: dacolni kell vele. A szabadság elmagyarázásával ne kívánjunk ifjaink alá még jobban lovagolható paripákat adni, hiszen ez már a kényelem szempontja. A Pallas lexikonára való hivatkozással szemben nem kell felejtenuk, hogy az ott felsorolt s itt tanult jelesek mindnyájan kollokváltak (sőt szigorlatoztak. Referens.) Igen, hogy a mi egyeteminken nincs kollokviumi kényszer, de az is igaz, hogy ezek az egyetemek nem tudományosak, hanem kvalifikációhoz kötött állásokra képesítő intézetek. A külföldi egyetemre menők nem kenyeret keresnek, hanem tudományt. Aztán a szabadság is csak úgy szép, ha azt okosan vezetik. Kálvin is vas vesszővel vezette szabadságra a genfi gyülekezetet. Ő a tudományt látja veszélyeztetve a félreértett szabadság sürgetésével. A létszám apadásáért pedig már csak azért sem kell félnünk, mert az ifju nem mindig oda megy iskolára, a hova akar... Csatlakozik az Eröss Lajos felfogásához. Pap Tibor szigeti jogakadémiai igazgató beismeri, hogy most

háládatlan a kötelező kollokvium ellen beszélni, s hogy a kényszernek meg van a maga üdvös hatása. De 17 évi tapasztalás azt mondatja vele, hogy a közönségnek a kényszer fentartása jó eredményéhez fűzött reménye csalódik. A kollokviumnak mai alakján semmi haszna, semmi értelme nincs. Sőt a kollokviumban az alapvizsga miatt engedékenykedni kell. Ez így van a két első évi tanfolyamban. Maradna hát a kollokvium üdvös eredménye a 3-ik és 4-ik évre. De ezt mint dr. Kun Béla kifejtette, szépen megkerülik, Olyan ez, mintha valakit a templomba járásra akarnánk kényszeríteni. Ezzel a kellő színvonalat fentartani nem tudjuk. Ha eltörlése most elmarad: később csak bekövetkezik.

(Folyt. köv.)

Németegyházi szemle.

(Folytatás.)

Az *Evangelikus Szövetség* ez idei gyűlést okt. 7—10 napjain tartotta Graudenzben, a mely az ugynevezett Ostmarkban fekszik. A fogadtatás úgy az egyház, mint a világi hatóság részéről oly megható, oly meleg volt, a minőben még nem volt része a Szövetségnek. Maga a német császár is szép üdvözlő táviratot küldött. A danzigai polgármester remek beszédet tartott egyik vacsora alkalmával kiemelve, hogy a papismus ellen ma is erélylyel kell küzdeni, mint a reformáció idejében. Maga a gyűlés lefolyása is igen szép volt. Ama javaslatokkal szemben, a melyeket különösen az utóbbi időben tettek hogy a szövetség több politikai tevékenységet fejtsen ki s a felekezeti jelleg háttérbe szorításával valósult jelleget vegyen fel az ultramontanizmus leküzdésére — a gyűlés egyhangulag a drezdai határozat alapján állott és erélyesen hangsúlyozta a Szövetség felekezeti és vallásos jellegét. A katolikusoknak Essenben tartott gyűlése ugyan békés hurokat pengetett, de a Szövetség ennek dacára kijelenti, hogy a centrummal és az ultramontanizmussal a béke lehetetlen. A gyűlés egyébiránt ide vonatkozólag a következő határozati javaslatot fogadta el:

Az esseni katolikus gyűlés kiadta a jelszót: Minden felekezeti keresztyének egyesülése a hitetlenség és a rombolás ellen való küzdelemben.

Ezzel szemben az *Evangelikus Szövetség* 19-iki gyűlése a következő nyilatkozatot teszi.

Bármely egyház és felekezet keresztyén hűvel, a kik egyedül Krisztusban látják az üdvöt, lelkiileg egynek érezzük magunkat.

Amaz esseni jelszó csak ismétlése a centrumpárt megalapítása óta többször kibocsátott felhívásnak a hívő keresztyénekhez. Ezen felfogást mint veszedelmet hazánk és egyházunk érdekében visszautasítjuk, sőt lelkiismereti kötelességünket tartjuk evangelikus testvéreinket az ilyen felajánlott szövetségtől inteni. Hiszen a tisztesség minden elismerése mellett, a melylyel több kegyes katolikus hiszi, hogy ily módon nyújthatnak nekünk kezet, a katolikus gyűlés ügyes kísérletének tekintjük, hogy a római érdekeket első sorban képviselő centrumpárt hatalmát erősítsék és az egyház ama szabadságát kivívni segítsenek, a mely a suverén németi állam alapelveiáel összeegyeztethetetlen és a felekezeti békének elnyomását jelenti.

A mi evangelikus jelszónk:

A reformáció életterejének szabad kifejllesztése

a mely eleitől fogva nép — és állam fentartónak bizonyult.

Együttműködés minden tette kész emberrel a kik a hazának akarnak szolgálni, — a keresztyén érület és a nép jólétének minden mezején.

De semmiféle szövetség a centrummal és a római egyház parlamenti képviselőinek semmiféle politikai támogatása.

A római egyház még nem védbástya a forradalom és a rombolás ellen és még az ultramontanizmus minden szövetségese megesalattott.

Október 7-én volt a megnyitó istentisztelet, a midőn Albert konsistorialis tanácsnok predikált 2 Kor. 12, 3 felett. Este a lövölde dísztermében az üdvözlő gyűlésen mintegy 2000 ember volt jelen. A következő nap terjesztettek fel az évi jelentést, a melyből kitűnik, hogy a szövetségnek 38 fő és 2000 fiók együletében 330 ezer tagja van.

Braune semináriumi tanár érdekesen fejtegette ezt a kérdést: Miért kell az evangelikus szövetség a keleti részen? (Porosz-lengyelországban.) Itt igen nehéz talaj van. Mindenek előtt azt a kérdést kell feltennünk: Hogyan viselkedjék az evangelikus szövetség a németek és a lengyelek között való küzdelemben? Vajjon az Ostmark — egylet oldala mellé álljon? A lengyelek azzal érnek el legnagyobb eredményt hogy azt állítják: lengyel és katolikus, evangelikus és német egy. Mivel a német katolikusok nem azonosítják magokat ezzel a felfogással úgy az ev. szövetségnek távol kell maradnia a lengyel kérdéstől, mint politikai kérdéstől s itt is csak a felekezeti öntudat ébrentartására kell törekedni.

5 órakor az evangelikus templomban ünnepélyes istentisztelet volt, a midőn a stuttgarti prelatus Herman predikált egyszerűen meghatóan I. kor. 15, 10 felett. Ugyanazon nap valamint a következő nap estvéjén látogatott népgyűlés volt a lövölde dísztermében, a hol négy szónok fejtegette az evangelikusok egységes szervezkedésének a szükségességét.

Október 9-én délután 2 órakor kezdődött a delegátusok gyűlése. Ezen a gyűlésen részletesen megvitaták azon kérdést, hogy minő alapelveket kell fölállítani az ultramontanizmus leküzdésére. Az ultramontanizmusban nem a katolikus vallási elem szolgáltat okot a küzdelemre, hanem az ő törekvései politikai és kulturalis területen. Ezen törekvésekkel szemben, úgy az állam, mint a társadalom, valamint a protestánsok és a szabad gondolkozásu katolikus küzdelemre vannak kényszerítve azért az ultramontanizmust szemmel kell tartani úgy a katolikus, mint a protestáns országokban.

Majd Hermes lelkész (Cracau Magdeburg mellett) az osztrák evangeliumi mozgalom pártolásáról beszélt. A mozgalom halad előre. *Ausztriában minden ember előbb vagy később, de mindenesetre nem sokára bekövetkező esemény miatt bizonyos katasztrófát vár.* Födolog az, hogy az evangelikus egyházat egy ilyen esemény készületlenül ne találja. Az átlépők száma növekedőben van. De ki számlálja meg azokat a kik eddig nem léptek át, de lassanként megtanulnak protestáns módra gondolkodni és érezni? Azonban fájdalom az áldozatkészség még nem elég nagy. E tekintetben az osztrák evangelikus egyházra még nagyon sok feladat vár.

Október 11-én a gyűlés tagjai Danzigba utaztak, a hol 5 órakor volt a befejező ünnepély a Mária-templomban.

A bási református egyház zsinata ezen év augusztus hó első napjain folyt, a hol részletes vita alá

vették az állam és az egyház elválasztásának az eszméjét. Ugyánis tömeges bevándorlás következtében az előbb teljesen református város lakóinak egy harmada ma már katolikus. A katolikusok azzal a panaszszal állanak elő, hogy míg a protestáns és az ó-katolikus egyház kiadásait az állam fedezi a közös adókból, addig nekik magoknak kell fedezniök minden szükségletüket. Azonban a valóságban nem ilyen igazságtalannak látszik a dolog. Ha a római katolikus egyház az államnak az országos egyházzal szülő határozatainak alá vetette volna magát, úgy az előbb említett két egyházhoz hasonlóan állami segélyben részesülne. Ezen okból a katolikusok kérvényét az államsegély iránt ismételten visszautasították. Ennek dacára több nem katolikus egyén is ezt a helyzetet méltánytalannak találja. Sőt némely theoretikus jogász ez állam és az egyháznak teljes külön választása mellett van. A szocialisták részéről idevonatkozólag a nagytanácshoz mint törvényhozó hatósághoz javaslatot nyújtottak be a melylyel majd később foglalkozni kell vagy esetleg népszavazásra bocsátani.

Ily körülmények között a zsinat is foglalkozott ezzel az ügyel s Orelli theologiai tanár javaslatára a következő nyilatkozatot bocsátotta közre.

1. Az államnak és az egyháznak a különválasztása a melyet bizonyos oldalról a politikai hatóságnál indítványba hoztak, a mi országos egyházunknak mint a protestáns lakosság minden rétegét magában foglaló népegyháznak jellegét könnyen veszélyeztetné s ezért kétségen kívül a mi hitrokonaink többségének ellenére volna.

2. azon esetben, ha méltánytalannak tűnik fel, hogy a mi református kultuszunk költségeit egészen vagy részben a közös adókból teljesítik, úgy kilátásba helyezhető volna a mi hitsorsossaink által adandó kultusz-adó, a melyből ezek egyházi szükségait egészben vagy részben fedezni lehetne.

3. A midőn a zsinat ezen eshetőleges módozatra reá mutat föltételezi, hogy ily körülmények között az alkotmányban és az egyházi törvényben szigoruan előírt jogai az egyháznak kibővíthetnek.

Ezzel ugyan semmit sem határozott a zsinat, de a fenti javaslat elfogadása azt jelenti, hogy a zsinat bizonyos engedmények árán a kultuszadó kérdésében meghajlik a radikális szétválasztás előtt. Jelenleg az egyháznak semmi panasza nem lehet az államra. Azonban a tőle való elvállás szabadabb mozgást hozna létre. Fontos dolog az is, hogy épen Orelli tanár a pozitívok vezére nyújtotta be a fenti javaslatot, a ki a népegyházhoz erősen ragaszkodik. Sokan épen ezért aggodalommal néztek a jelenlegi állapot megváltoztatása elé, mivel félték, hogy a kapitalistákban erős jobb oldal ezen alkalommal Orelli vezetése alatt az országos egyháztól elvállik s egy saját hitvallásu egyházat alapít a francia — svájci szabad egyház mintájára, ez az aggodalom azonban Orelli magatartása következtében megszűnt. Arról hogy az egyházi hatóságok jogainak kibővítése a tan és a hitvallás szabadságának korlátozását jelentené, itt szó sem lehet.

(Folyt. köv.)

Veress István.

Különfélék.

Az újabb kezes.

A debreceni egyetem ügye és a város.

A tiszántuli egyházkerület két egyetemi tanszéket rendelt felállítani és betölteni. Még megsincs hirdetve a pályázat, még semmi se folyósított e célra és a határozatnak már is mutatkozik a hatása. Megmozdult Debrecen városa is és kimondván, hogy a maga részéről az egyetemet felállítandónak tartja, meghozta a maga határozatát és egy 40 tagu egyetemi bizottságot küldött ki az eszme megvalósítására. A határozat így hangzik:

Tekintve, hogy egy harmadik egyetem létesítése országosan érzett hiányt pótolna s annak felállítása Debrecenben az ősrégi református főiskola útján legkönnyebben volna eszközölhető.

Tekintve, hogy ily jellegű egyetem létesítésére Debrecen város közönsége, — felismervén a vele járó nagy művelődési és gazdasági előnyöket, — már régtől fogva törekszik és a legnagyobb anyagi áldozatokra való készségét is kifejezte:

Tekintve, hogy úgy a jelenlegi kedvező politikai helyzet, mint Debrecen városának napirenden levő s megoldás előtt álló nagyfontosságú gazdasági kérdései a jelen időpontot teszik legalkalmasabbá az egyetem kérdésének megoldására,

Tekintve, hogy e harmadik egyetem felállítására más nagyvidéki városok, különösen Pozsony, Szeged és Kassa a legnagyobb erőmegfeszítéssel és áldozatkészséggel törekcsenek, és ha a harmadik egyetem másutt állítatnék fel, a negyediket városunkban sokkal nagyobb nehézséggel és több anyagi áldozattal, de viszont kevesebb haszonnal lehetne csak felállítani:

Debrecen szab. kir. város törvényhatósági bizottsági közgyűlése, — miután a debreceni ev. ref. főiskolának egyetemmé való átalakítása Debrecen városára. úgy szellemi, mint anyagi tekintetben első rangu érdek, — elhatározza, hogy azt a legmesszebb menő anyagi áldozatokkal is megvalósítani akarja és e célból első lépés gyanánt Veszprémy Zoltán főispán ur elnöklete alatt 40 tagu egyetemi bizottságot küld ki azzal a megbizással, hogy magát a tanács kiküldötteivel kiegészítve, a főiskola főhatóságaival lépjen érintkezésbe és részletes munkálatot dolgozzon ki, melyben a megvalósításra szolgáló eljárás, a felállítandó egyetem keretei, a költségek s különösen Debrecen város hozzájárulásának mértéke s e költségek fedezésének módozatai iránt részletes javaslatok foglaltassanak s e munkálatát oly időben terjessze be, hogy az a folyó évi decemberi rendes közgyűlés elé terjeszthető és azon tárgyalható legyen.

E határozattal Debrecen városa is sorompóba lépett a debreceni egyetem érdekében és annak megvalósítására az egyházkerület mellett a maga nagy erkölcsi és anyagi súlyát vetette a mérlegbe. Rendkívül nagy fontosságú e lépés, mely az óvatos debreceni polgárság és azok körültekintő vezéreinek előzetes és egyhangu állásfoglalásával ment végbe. Most már biznunk kell a debreceni egyetemhez, kezes felőle a Tiszántuli egyházkerület mellett Debrecen városa is. Ez a kezeség nem fog megcsenni megfelelő áldozatok nélkül. De ez áldozatok, melyekre a többi versenyző városoknak is el kell magukat szánni, bőven meghozzák a maguk

kamatjait. Ez magyarázza meg, hogy az újabban sorompóba lépett *Temesvár* 3—5 millió korona befektetésre kész. Az egyetemre azonban három annyi is szükségeltetik. Debrecennek az előnye az, hogy e háromannyiból az épületek és gyűjteményeken kívül 5 millió koronányi, részint a meglévő akadémiai tanszékek tökéjében, részint a rohamosan növekvő egyetemi alapokban már rendelkezésre áll. És rendelkezésre áll még a nagy alföld és az egyetemes magyar ref. egyház hozzájárulása is, mely el nem marad, mihelyt a debreceni egyetem terve a megvalósulás stádiumába jutott. És most Debrecen városának határozatával oda jutott. Itt azért az ideje, hogy az egyetemes ref. egyház is megmozduljon. Mert noha kétségtelen miszerint az egyetem elsősorban Debrecen városának a haszna; az is kétségtelen, hogy az egyetem felállítása alapján a ref. egyház létérdeke is.

Ijász.

— **Esperesi beiktatás.** F. hó 28-án volt Márjay Péter az érmelléki egyházmegye ujonnan választott esperesnek a beiktatása. Az új esperes nagyhatású beszédet mondott ez alkalommal, a melyet jövő számunkban teljes terjedelmében közölni fogunk. Szívvel gratulálunk az új esperesnek.

— **Lapunk mai számához** mellékeljük Csáthy Ferencz Debreczeni könyvkereskedőnek leszállított áru művek jegyzékét. E jegyzék hosszú láncolatában egész sorozata található az érdekes ismeretterjesztő és tudományos műveknek. Képvisele van benne az irodalmi termékek minden faja: a bellstrisztika, remek költői művekkel, klasszikus és modern színművekkel, a történelem földrajz és természettudomány a jogtudomány és politika, bölcsészeti és Paedagógiai, az orvosi és népszerű orvosi irodalom, az ipar kereskedelem és gazdaság, a művészet ifjúsági iratok és képeskönyvek imakönyvek arc képek stb. E tömör összefoglalásból látható hogy a jegyzékben bármilyen élethivatású egyén, a ki egyáltalán könyvet olvas, megtalálja a magának megfelelő művet. A mi pedig a fődolog a jegyzék állandóan keresett és általánosan kedvelt alkalmi beszerzésül kiváló műveket nyújt, a melyek elterjedése a nemzeti kultúra szempontjából és kívánatos. Beszerzésünket megkönnyíti az a körülmény hogy a jegyzékbe fölvetett művek árai nagyrészt 40—50 sőt 80 százalékkal is olcsóbbak a bolti árnál. A legjobb alkalom kínálkozik tehát e jegyzék alapján jó és bámulatos olcsó művek megvételére. Ez az alkalmi könyvvásár csak 1907 Febr. 15-ig tart. Innen túl e könyvek ismét csak eredeti bolti áron szerezhetők be. Könyvtárak olvasó körök kaszinók figyelmébe különösen ajánlja a cég ezt az alkalmi beszerzést mely reájok nézve annyival aktuálisabb miután olcsón juthatnak a jó könyvek egész tömegéhez. A könyveket mind ujonnan szállítja Csáthy Ferencz könyvkereskedése Debreczen Egyháztér 2 szám. Az ifjúsági iratok és ajándékkönyvek szépen vannak bekötve a többi füzve küldik szét.

— **Szerencsétlenül járt lelkészünk.** Nagy Dániel vámospécsi lelkészünket november 25-én súlyos csapás érte: bejött Debrecenbe a Bocskai-szobor leleplezési ünnepélyére, s haza akarván indulni, a vasúti indóháznál elcsuszott, s ballábát boka fölött eltörte. A sérültet a men-

tők szállították be a közkórházba, honnan azonban családja immár haza szállította. Munkakép telensége idejére, mely bizony vagy három hónapig tart, Csiky Lajos theologiai tanártársunkat nevezte ki a hajduvidéki esperes a v.-pécsi gyülekezet felügyelő lelkészévé, ki hetenként három félnapot tölt odakünn s teljes felelősséggel intézi a gyülekezet mindennemű ügyeit.

— **Elhunyt lelkész.** Biró Antal derecskei ev. ref. lelkész e hó 18-án este elhunyt. Halála nagy veszteség nemcsak családjának, de egyházára is, melynek 33 esztendeig volt közbecsült lelkésze. Az utóbbi évek alatt hosszabb ideig betegeskedett. Haláláról a következő gyászjelentést vettük: Mély fájdalomtól megtörtén szomorodott szívvel tudatjuk a szerető jó férjnek, a felejthetetlen apának, apósnak, nagyapának, és testvérnek Blró Antal derecskei ev. reform. lelkésznek f. hó 18-án este 9 órakor életének 63-ik évében hosszas szenvedés után történt csendes elhunytát, Felejthetetlen emlékü halottunk hült tetemei f. hó 20-án délelőtt 11 órakor fognak a derecskei ev. ref. templomban tartandó ima után a derecskei sirkertben örök nyugalomra tétetni. Bánatos özvegye: Biró Antalné sz. Körössy Erzsébet. Testvérei: Biró Róza, özv. Bálogh Istvánné Biró Emilia Mácsai Sándorné családjaikkal. Gyermekai: Gizella, özv. Moravec Károlyné. Margit, Zsádon Lajosné, Matild, Magyar Lajosné, Erzsébet, Tóth Lajosné, Mariska, Kuthy Elemérné, és Sándor. Unokái: Moravec Vilma és Károly, Zsádon Sándor, Lajos és Ilonka, Magyar Lajos és Bertike, Tóth Sándor, Béni, Lajos és Ilonka, Kuthy Tibor. Az elhunytban Tóth Lajos hajduszoboszlói org. kántor és zenetanár apósát gyászolja. Biró Antal temetése szokatlan nagy részvét mellett kedden ment végbe. A temetésen jelen volt Derecske egész lakossága felekezeti különbség nélkül. Az elhunyt felett Dávidházy János esperes tartott megható beszédet a templomban a sirnál pedig Hegedüs Ferencz helyettes lelkész buszította el hivatól. A temetésen jelen volt Soltész László szoboszlói lelkész közeli rokona is.

— **Megjelent.** Köznapi imádságok. Irta: Csiky Lajos, debreceni ev. ref. theol. akad. tanár. Debrecen, 1906. Hegedüs és Sándor könyvkiadóhivatala. Ára kötve 8 korona. Az igen díszes kötésű, 431 lapon remek betűkkel nyomott imádságos könyv megrendelhető fentjelzett könyvkiadó cégnél. A mű ismertetéséről már gondoskodtunk.

— **A tiszántuli ev. ref. egyházkerület történelme** című művem I. kötetének nyomtatása befejeztetvén, a munkát néhány nap mulva a jelzett áron, négy koronáért küldöm meg az előfizetőknek, kérvén annak árát nyomdai kötelezettségemre való tekintettel rövid idő alatt elküldeni. Kevés előfizetővel vállalkoztam a mű kiadására, abban a reményben, hogy a tiszántuli ref. egyházkerületnek legalább is a nagyobb egyházközségei meg fogják azt szerezni, annyi-val inkább, mert művemnek jelentékenyebb részét az egyes egyházközségeknél levéltári és más forrásokból nagy fáradsággal összegyűjtött törté-

nelmi adatai képezik. Nagy anyagi áldozattal több példányt nyomattam, mint a mennyi megrendelő volt s míg a különben korlátolt mennyiségű készlet tart, az elő nem fizető új megrendelőknek 5 korona beküldése esetén bérmentve küldöm a könyvet. Bár a II. és III. kötet is terjedelmesebb lesz, mint terveztem, az új megrendelők is 6—6 koronáért fogják kapni, bolti ára magasabb lesz. A megrendelések címre Debrecen, Jókai-utca 7 szám alá küldendők, Dr. Barcsa János tanár.

— **A Mayfart cég sikerei.** Lapunk olvasói előtt nem ismeretlen a Mayfart-féle mezőgazdasági gépgyár. Gazdasági eszközei, különösen hidraulikus sajtói, önműködő peronoszpora permetezői, analói s más földművelő és terményfeldolgozási gépei jóformán páratlanok. E körülmény magyarázza meg azon nagyszámu új kitüntetést melyet a gyár ez év folyamán kapott. A milánói kiállításon a „legnagyobb díjat” vitte el; *Karlsruheban* aranyérmét kapott; *Dongeben* (Francia orsz.) a kiállítási érmet; *Kabuga-ban* (Orosz orsz.) aranyérmét; *Nymegenben* (Hollandia) aranyérmét, a *leoni* kiállításon (Spanyol orsz.) aranyérmét, *Welsi* (Felső-Ausztria) kiállításon az állam érmet, *Leoben-ben* (Svájc) Margburgban, elismerő oklevelet és *Milachban* első díj gyanánt a nagy aranyérmét nyerte, Ilyenmű díjainak okleveleinek száma 592 rug nagyobb mint bármely hasonló gyár vállalatai s ennek megfelelőleg készítményei is általános elterjedtségnek és jó hírnévnek örvendenek.

— **Gazdag adomány az Isten dicsőségére.**

Özveggy gróf Dégenfeld Gusztávné, Karacsay Melánia grófnő egy urvacsora osztó készletet egy aranyozott ezüst kanna, pohár és két tányér ajándékozott a kolozsvári egyházközségnek. Ez adomány értéke 20,000 koronára tehető. Az adomány a belfarkas-utcai templomnak szól. A grófnő dr. Bártók György püspökhöz küldte ezen nagyértékű adományt egy levél kíséretében, kifejezvé, hogy az anyaszentegyházhoz való igaz ragaszkodás és szép szülei, B. Bánffy László s neje gr. Bethlen Borbála és az adományozó grófnő édes anyja, báró Wesselényi Johanna, férjezett gróf Karacsay Sándorné emléki iránti kegyelet érzésétől vezetve küldi a kolozsvári egyházközség farkas-utcai temploma részére e kegyszereket, amelyeket elidegeníthetetlennek kíván tekinteni. Ezzel a kegyadománnyal, mely újabb fényes bizonyítéka főrangú hölgyeink vallásos buzgóságának, hithűségének és az atyák egyháza iránti erős ragaszkodásnak jelentékeny gyarapodást nyertek a kolozsvári farkas-utcai templom kegyszerei, melyek közt szép számmal vannak értékes, meg nem becsülhető kannák, kelyhek, poharak Rákóczi-pohár, keresztelő medence, terítők, takarók, Lorántfy Zsuzsanna, gr. Bethlen Karolina. Az egésznek értéke meghaladja a kétszáz ezer koronát.

Tartalom jegyzék: Őszi tájon. Szabolcska Mihály. — A ref. belhivatalnokok mellékfoglalkozása. Dr. Márk Ferencz. — Bocskay. Lic. Lencz Géza. — Tárcza: Bocskay szobránál. Jánosi Zoltán. — Ha a trombita bizonytalan zengést térszen, kiesoda készül a harcra? Nagy Elek. — Kody Márton. Nagy Károly. — Egyházmegyei gyűlés. — Német egyházi szemle. Veress István. — Különfélék.

FELELŐS SZERKESZTŐ

I. FEBENCZY GYULA.

Orgona - Harmoniumok.

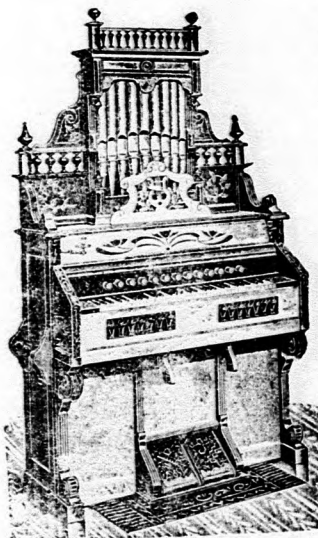
A gyönyörű hang, melyet a világhírű és elismert legjobb gyártmányú amerikai rendszernek elmés szerkezete elővarázsol, önmagának zeng dicséretet. 65 forinttól minden árban kapható.

Első magyar — villamos erőre berendezett — hangszergyár.

Stowasser J. cs. és kir. udvari hangszergyáros, a m. kir. zene-akadémia, színházak, művészek stb. szállítója

BUDAPEST, II., Lánchid-utca 5.

Továbbá ajánlja saját gyárában készült, elismert legkiválóbb minőségű összes **huros-, vonós- és fuvó-hangszereit**, szakértői és feltétlen szolid árak mellett.

Hangfokozó-gerenda!

mely által bármely hegedű, gordonka beillesztése után sokkal jobb, erősebb és lágyabb hangot nyer. (Biztos siker.) Hegedűbe **hangfokozó-gerenda** 4 frt. Kezesség minden egyes hangszernél.

Legnagyobb gyár és raktár.

Saját találmányú (Rákóczi) **Tárogató**; általánosan elismert legjobb, mely tökéletes solo hangszerré általam konstruáltatott iskolával 35 forintsól feljebb.

Az összes hangszerek javítása különleges, szakszerű pontossággal, jutányos árban; kezesség minden egyes hangszernél. **Árjegyzék** minden egyes hangszerről külön, kívánatra bérmentve küldetik.

— Kivitel nagyban és kicsinyben.

Theológiai újdonságaink

közül különösen a következő 3 emelkedik ki:

Benkő István, Agenda, azaz szertartási beszédek és imák. A magyar keresztényen egyház rendtartása szerint. Budapest, 1906. Ára fekete vászonkötésben 5 koronfa-

Molnár Albert, Egyházi beszédek, orációk, és imák. Összegyűjtötte és sajtó alá rendezte Nagy Károly theol. tanár. 35 beszéde. és ima. Budapest, 1906. Ára K. 3.

Bersier. Egyházi beszédek, II-ik kötet. Jogositott magyar kiadás. Franciából fordította Szalóczy Pál ev. ref. lelkész. 21 beszéd Ára K. 4.

Mind a három megjelent és kapható: **Kókai Lajosnál** Budapesten, IV. Károly-utca 1.

Amerikai Cottage-szivólégrendszerü
harmoniumokat

valamint európai rendszer szerint
a legolcsóbban szállít

Pajkr Rezső és Társa

Budapest, VIII., József-körut 15. szám.

Pianók.

Ára 120 kor.-tól
fölfele. —
Részletfizetések
8 kor.-tól fölfele

Pianinók.

Képes árjegyzék
ingyen és bérn.

= 5 évi =
jótállás.

Pedálos-harmoniumok

mindkét rendszer szerint és minden nagyságban pontos
organaméretekkel, templomok, szemináriumok részére és
mint gyakorló orgonák.

Tanerőknek külön százalék engedmény.

SZABÓ SÁNDOR

képesített építőmester építési irodája és festékgyára
DEBRECEN, Kölcsey-utca 18.

Egyházi és iskolai építkezések tervezete és ki-
vitele felsőbbhatóságilag helyben hagyott vagy a köz-
igazgatás ügyi minta terve alapján.

Tervezetek és költségvetések készítése vagy azok
felülbírlása a hely színén is.

**Építkezési kölcsönök aján-
lása és lebonyolítása**

Szabadalmazott gyorsan száradó és szárító vize-
telszigetelő festék gyár falak, nedves helyek szárazzák
tételére. Vihar és időjárásálló **homlokzat festékek,**
zománczmáz, klozetek, fürdőszobák, konyhák
falainak vízmentes bevonására. Gyorsan száradó
kemény és puha padló festékek mindféle színben.

Teljesített építkezésekről, végzett munkálatokról
bizonyítványok és elismerő okiratok.

SZABÓ SÁNDOR

képesített építőmester építési irodája és festékgyára
Debrecen, Kölcsey-utca 18.

Értesítés. Van szerencsém a t. közönség szives
tudomására adni, hogy **Melocco Péter**
budapesti betonáru gyáros debreceni fióktelepét saját szám-
lámra átvet- **tetőfedési vállalatommal** egyesítve
tem és azt fogom to-
vább vezetni. A munkálatokat a legjobb munkaerőkkel és
legjobb anyagokból készíttetem, miáltal t. rendelőim teljes
megelégedését óhajtom elérni. Midőn tisztelettel kérem,
hogy nagybecsű bizalmukkal **Lukács Vilmos**
kitüntetni sziveskedjenek — **Debrecen, Hatvan-utca 5. szám.**
maradtam kiváló tisztelettel

Elvállalok = **beton-munkát** cement és gra-
mindennemű nittó lapokkali
burkolást, fayence-lap burkolást. műkö lépcsők és láboza-
tok készítését, csatornázásokat szab. karmantjus beton-
csövekkel, hidak és átérsek építését stb.

**Tetőfedési munkák szabadalmazott
Eternit asbest cement palával.**

Aszfalt lemezzel egyszerű és kettős ragasztott fedés.
Facement tetők készítése. Nedves falak elszigetelése.

Állandó raktár: Kitünő minőségű Port-
land és román cement-
ből, stuccatur és alabastrom gipszből, köfedél-lemezek
elszigetelő lemezekből, tűzálló (chamotte)-tégla, Carbo-
lineum, fedéllaekok stb.

Király balzsam Köszvény és
csuz ellen.

☞ ☞ Legujabb gyógyszer. ☞ ☞

Ezen balzsam legujabb gyógyszer úgy belsőleg,
mint külsőleg mindenféle fájdalmak ellen. **Király-bal-**
zsam készítményem mint házi szer szükséges, hogy min-
den háznál kéznél legyen, mert úgy belsőleg, mint kül-
sőleg kitünő hasznos szer.

Belsőleg gyomorfájásnál gyomorgöresnél esikarás-
nál, fejfájásnál azonnal hat s legjobb
fájdalomcsillapító.

Külsőleg tekintélyes orvosok ajánlják **kösz-**
vénynél csuznál továbbá
meghüleséknél, fog és fejfájásnál pár perc alatt hat.
Igen hasznos gyógyszer még szájvizhez cseppentve rossz
lehellet szagtalanítására. 1 üveg 2 k 65 f. 3 üveg 6
kor. 65 fill. Utánvétellel bérmentve.

**Magyar ember nem
használ mást csak a
híres** **Hajdusági pedrót!!**
mely legjobb bajusznövesztő és ápoló szer az összes
bajuszpedrő készítmények között. Hatása gyors és biztos

Postán 3 dobozt 2 K. 15 fillérért. 6 dobozt 3 K.
65 fillérért bérmentve utánvétellel küld a készítő.

Grósz Nagy Ferencz

„Arany egyszaru“ gyógyszer-tára a hol mindnn bel- és
külföldi gyógyszerkülönlegességek erdetti árakban szere-
zetők be.

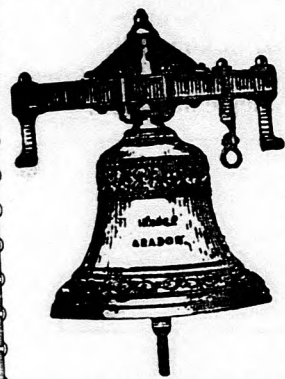
Alapított 1840.

Alapított 1840.

Hönig Frigyes

gőzüzemre berendezett harang és
ércöntödéje, szivattyugyár

ARAD, RÁKÓCZI-UTCA 11—28. SZÁM.

Ajánlja es. és kir. szabadalmazott harangjait, melyekkel bármely más haranggal szemben egy azon hang előállításánál 3—46% súly és ármegtakarítás éretik el. Kitünő jó hang és tartóságaért több évi jótállás.

Legkedvezőbb fizetési feltételek.

Forgatható és igen könnyen lódítható vas harang felszerelések, melyekkel egy ember több harangot húzhat és tűzmentes vas-árványokkal. Régi harangoknak vas-szerelésre való alá kitását, avagy azoknak csekély fölülfizetés mellett új harangokkal való felszerelését.

Képes árlapok és költségvetések kívánatra
ingyen és bérmentve küldetnek.

1890-ben a legnagyobb állami éremmel kitüntetve.

Alapított 1851-ben.

DÁVIDHAZY KÁLMÁN

elsőrangú könyvkötészete és diszműves üzlete
DEBRECEN, Fűvészkert-utca 9.

Teljesen modern berendezésű üzlet. Megbízható s kifogastalan munkát készít mindennemű könyvkötészeti, diszműcikkben és börmunkákban.

Ima-, Énekeskönyv s más *Egyházi műveket* tömeges mennyiségben, versenyképes kivitelben és *gyári áron*.

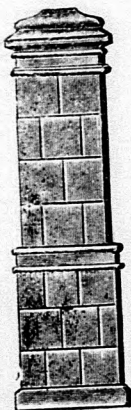
**Anyakönyveket, tartós jó kötésben.
Szent Bibliát és emléklapokat
különleges diszkötésben jubileumokra.**

Aranykönyvek egyházak számára mely jótékony adományok nyilvántartására is alkalmas.

Kéziratok befoglalására táblákat, melyek a szószéken vagy temetéseknel előnyösen használhatók.

Iskolák számára térképek és táblázatok fe húzását vászonra vagy papírra és ezeken kívül még számos e szakba vágó munkát.

Szükséglet esetén bármely cikkre nézve azonnal szolgálók, — számítások a különleges munkákhoz, — mint *Disztáblák, Emékek-lap és aranykönyveken, rajzokkal, kívánat szerinti stylusban, levéltári írománytartó fedeleket.*

TÓTH GYULA

Debreczen, Piacz-u. 20.

Budweisi és honi gyártmányu porcellán, valamint Meidinger köpeny és öntött

vaskályhák,

minden szerkezetű vas- és porcellánburkolatu konyhák. Multiplicator hőfejlesztő kályhabetétek.

Vadászfegyverek

és felszerelések, revolverek, hüvelyek és töltények.

Lőporáruda.

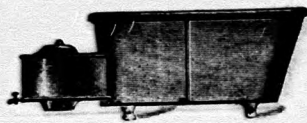
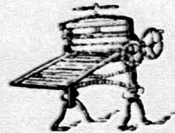
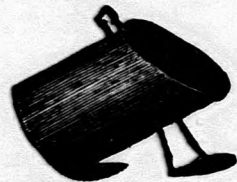
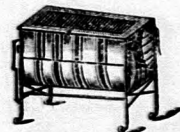
Browning-rendszerű

Ujdonság! ismétlő fegyver

190. minta.

Szén- és fakosarak, melegvédők, fürdőkádak, vasbutorok, gyermekszékek és kocsik, mosdókészletek, fényezett konyhafelszerelések, gépmangorlók és facsarók, gummi átvonattal.

Képes árjegyzék ingyen és bérmentve.

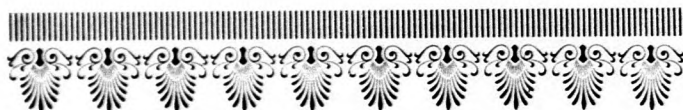
HEGEDÜS ÉS SÁNDOR

előbb László Albert és társa

A tiszántuli egyházkerület főbizományosa
Iskolakönyv és tanszer kereskedésében
DEBRECENBEN, Kossuth-utca 11. szám.

A közelgő iskolai idény alkalmából
legelőnyösebben szerezhetők be min-
denféle iskolai könyvek, írószerek
és iskolai felszerelések.

Nagy részletes képes árjegyzék ingyen
és bérmentve küldetik.

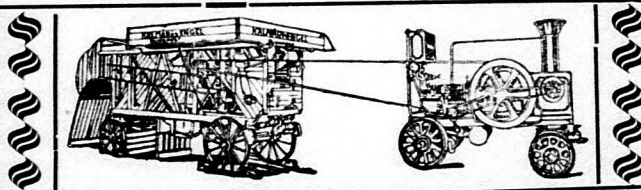
Számtalan első díjakkal és diszoklevelekkel kitüntetve.

KALMÁR ÉS ENGEL

MÓTOR- ÉS GÉPGYÁRA

BUDAPEST, V., LIPÓT-KÖRUT 18.

Ajánlja egy cséplőgépet, mint malomüzemre legegyszerűbb benzínmotorjait, benzínlokomobiljait, valamint szivógázmotorjait, melyek V., Lipót-körut 18. bármikor üzemben megtekinthetők.

Teljes jóállás kifizetésért! **Egyedül létező újdonság!**

Ezen motorok egyenletes járása és bámulatos egyszerű szerkezetük folytán bármely legjáratlanabb ember által is azonnal könnyen kezelhetők.

Árjegyzék ingyen! ————— Olcsó árak részletfizetésre.

A „Neumann M.” cég debreceni áruházáról.

Elsőrendű látványossága Debrecenben a Piacz-utczának

NEUMANN M.

cs. és kir. udvari szállító cég

☞ férfi, fiu és leányka ruha-üzlete. ☜

A járókelőket megálliítják a pompázó kirakatok, melyekben izléssel és dusan vannak felhalmozva az őszi idény legújabb divat-darabjai.

Ezen elsőrangú férfi ruha-üzletnek, mely 56 év óta áll fenn, jó hírneve a közönség körében a népszerűséget megszerezte, különösen imponáló az üzlet belseje, melyben pazarul vannak felhalmozva hazai és külföldi szövetekből készült ruhakülönlegességek.

Az üzlet a legszolidabb alapra **szabott árak**, mely minden darabon kitéve látható, a legpontosabban lesz betartva, úgy, hogy a közönség a legpontosabb bizalommal eszközölheti bevásárlásait.

Vidékről érkező megrendeléseket a cég pontosan teljesít és a meg nem felelő árut készséggel visszaveszi.

NEUMANN M es. és kir. udv. szállító Debrecen. főtér, a postával szemben.

Mérték szerint külön osztály

ALAPÍTÁTOTY 1845-ben.